

Káli István

CSENDESTÁRSÁK

Léteztek az idők során, és bizonyára léteznek a mi korunkban is közöttünk, néha éppen mellettünk olyan emberek, akiknek csak hosszas és elmélyült töprengésük jutalmaként adatik meg, hogy minden korra és minden viszonyrendszerre érvényes nagy okosságokat állapítsanak és fogalmazzanak meg a környezetükről, az életről vagy úgy általában a mindenségről, s azt csak hosszas fontolgtatás után, letisztult állapotukban, később osztják meg önzetlenül azokkal, akik fogékonyak a lét értelmét kereső-kutató tudományra. De ha ritkaságszámba is megy, van olyan embertársunk is, aki csak úgy menet közben, sokszor éppen futtában, netán kényszerhelyzetben vet oda a vele együtt élőknek afféle alapigazságokat, amelyek mindenki számára kézenfekvők, tehát a hétköznapokban is azonnal alkalmazhatóak lennének, az emberek nagy többsége mégis csak akkor ébred rá, hogy nap mint nap ezeket kénytelen megtapasztalnia, mi több, nap mint nap alávetnie magát nekik, külső vagy belső törvényként elfogadnia őket, amikor valaki a közvetlen környezetükben, valamilyen helyzetet magyarázandó, kimondja egyiket-másikat.

A spontán igazság-kijelentők ez utóbbi kategóriájába tartozott Luduşan Gina is – státuszát tekintve a nagy megyei hibridvállalat tervezőirodájának vezetője –, az építőmérnök szakmára östehetségként rátermett, tudását minden helyzetben kimutatni és kamatoztatni képes, megbízható alkalmazott, alig százötvenöt centis magassága és negyvenöt kilója ellenére is imponálóan „nagy ember”, amúgy harminckett éves, férjezett, egyelőre gyerektelen.

Mérnököcskénk is – valamivel több, mint egy hónappal azt követően, hogy Steiner Felix igazgató győzködését követően odakerült középvezetőnek az említett vállalathoz – eme közönséges polgári foglalkozásából és állapotából eredő megnyilvánulásként hallotta őt először, amint kissé nyers, az építőtelepi utasítások tónusához szokott, határozott, de mégis nőies felhangokkal fűszerezve – mintegy a bármely jellegű ellentmondást kizáró megállapításként – kinyilatkoztatta a maga természetes, egyértelműen elutasító véleményét Cerghizan Cornel

főmérnök cinikus célzatú, egy kisebb közösség előtt elhangzott megjegyzésére: „Az a te drágalátos férjecske, Gigi úr, már megint sehol nem található. Mit kezdünk egy ilyen fölösleges és haszontalan emberrel?!” A fellengzősség legenyhébb nyoma sem vegyült a Gina válaszába, talán inkább valami sértődöttség-féle türemkedett ki belőle, amikor azonnal visszavágott: „Egyetlen emberélet sem lehet fölösleges, ugyanúgy haszontalan sem.”

Ennek az aranyigazságnak a megértéséhez szüksége volt arra, hogy néhány nappal előbb, éppen húsvét táján, nagyhét közepén, amikor a vele együtt dolgozó mérnök- és technikuscsapattal, legtöbbször kedvére, megtartotta az első ismerkedési délutánt, Gina megmutasson neki az esküvőjükéről készült néhány fotót – ezeket feltételezhetően állandóan magánál hordta, kicsi a valószínűsége, hogy kimondottan arra az alkalomra tette be a kéttenyényi tárcájába, amelyet a vállra akasztható női táskájából kapott elő –, amelyeknek mindegyikén mindketten igen boldognak tűnnek, s noha Gigi az egyik képen a maga közel százkilencven centijével látható könnyedséggel tartja a hóna alatt a combközépig felhúzódtatott fehér menyasszonyi ruháját féltő Ginát, a látvány egy pillanatig sem kelti azt az érzést a szemlélőben, hogy a lencsevégre kapott jelenet valamiféle alárendeltségi viszony kifejezése lehetne. Mint ahogyan a kapcsolatuk a mindennapok valóságában sem volt az, Gigi, építkezési költség-számolóként lévén a Gina közvetlen beosztottja. Ennek is szólt a főmérnök személyeskedő megjegyzése, meg az ominózus válasz.

Ami lényegében akár egy a gyermekét védelmező anya megnyilatkozásaként is felfogható lehetett volna, ha az óvott gyermek maga a megtettesült ártatlanság. Csakhogy Gigi csakugyan nem volt az a munkáért toporzékoló fajta, ráadásul a viszonyok ellenére túlonúl könnyed, már-már fennhéjázó stílusa, amelyet hanghordozása, a szavak formálása közbeni mesterkelt ajakmozgása is alátámasztott – olykor az volt az ember érzése, hogy ez néhány tizedmásodperccel megkésik a kiejtett hanghoz képest, amint az a világűrben megfuttatott kép és hang esetében érzékelhető –, azt a hamis benyomást kelthette bármely kívülállóban, hogy tudomásul kell venni, a környéken nála nagyobb hatalmú, befolyásosabb főnök nem létezik, az építő szakmában legalábbis. A saját szemszögéből ez nem csak látszat volt, nem is játék,

hanem a legteljesebb valóság, lévén valamennyi számára kötelező vagy szabad kapcsolat tekintetében – a feleségével fennálló alárendeltségi viszony ellenére – a maga ura. Ebben természetesen az is közrejátszott, hogy munkahelyén a Gina férjeként az érinthetlenség, a sérthetlenség nimbusza lengte körül. Ginát ugyanis a főmérnök szakmai tekintélyként istenítette, ezért is hozta magával arról az építőtelepről, ahol kinevezése előtt építésvezető volt, és vette a sasének mutatott szárnyai alá, miután a kellő helyen kiudvarolta magának a hatalmi helyzetet tekintve második vezetői tisztséget a vállalatnál. Nem is igazán alárendelt beosztottnak szánta, inkább amolyan mindenkori jobbkezőnek. Vele együtt kapta – mintegy csatolt áruként – a „drágalátost” is.

A Ginának szegezett kérdés a férje hollétét illetően meg a hozzáfűzött kaján méltatás persze nem kizárólag a megnevezettre lehetett volna értendő, mert amint az idő múlásával kiderült, ha Gigi éppen nem volt megtalálható, az ifjú építőmérnök, a majdani beruházások, főjavítások építési munkálatainak, az esetleges épület-szanálások levezénylésére alkalmazott Jabenija Mircea is hiányzott. Ugyanis, amikor mentek, együtt mentek, amikor visszajöttek, együtt érkeztek, s erre mindig találtak megfelelően nyomós, vagy valami többé-kevésbé elfogadható érvet, amelynek megcáfolása annyi időt és energiát vett volna igénybe bárki részéről, hogy az ellentmondani akaró – az egy főmérnököt kivéve – jónak látta érvek nélkül feladni a lehetséges vitát. Úgy együtt akár az egykori némafilmek nagy komikuspárosára, Stanra és Panra is emlékeztethettek volna, csak hogy nem a magas-kövér, illetve alacsonysovány fizikai külső jellemezte őket, hanem a magas-sovány (Gigi) és az alacsony-zömök (Mircea). És mégis, egy pillanatig nem tűntek egymás ellentétének, inkább egymás kiegészítőjének, amit még hitelesebbé tett az a szembetűnő férfias komolyság, ami eltávozásuk előtt ugyanúgy, mint megérkezésükkor meghatározta minden arcvonásukat, minden mozdulatukat.

Mérnököcskénk, nem lévén tisztában az előbbi munkahelyénél sokkalta bonyolultabban működő viszonyrendszerrel – kétezer négyszáz alkalmazott az minden viszonylatban egy komoly létszám, amelynek munkát adni, a munkavégzését felügyelni, annak eredményét számon tartani, értékelni nem kis feladat –, eleinte nem igazán értette, az ő

esetükben mire megy ki a játék, főleg így, hogy a személyre szóló megjegyzéseket nem követi felelősségre vonás, legkevesebb egy jó évnek kellett eltelnie, amíg végül megbizonyosodott, hogy a főmérnök soha nem gondolta komolyan a Gigit érintő, de valóban a Ginát célzó szemrehányásait, egyszerűen mindennapi eszközként használta az ő esetében is, mint általában a hozzá valamilyen okból közelebb állók piszkálásához, mint olyant, ami a legmegfelelőbbnek tűnik, hogy ébren tartsa beosztottjainak érdeklődését önmaga és a vállalatnál betöltött tisztsége iránt. Az is csak menet közben derült ki, hogy ezt az eszközt – vagy nevezhetjük inkább módszernek – nem mindenkor, és főleg nem minden beosztott esetében alkalmazza, elsősorban azok mentesültek alóla, akiket közvetlenül Steiner Felix mérnök-igazgató „szerződtetett” a vállalathoz valamilyen megfontolásból – márpedig e megfontolás sokrétűsége igencsak kézenfekvő volt, példaként említhető ezek közül a Gigi-barát Jabenitan Mircea is, lévén az apja a többség tudatában alapkáderként elkönyvelt egyén, tételesen a pénzügyminisztérium mellérendeltségébe tartozó országos bankfelügyelet megyei kirendeltségének igazgatója.

A tisztánlátásához az is kellett persze mérnököcskénknek, hogy egy napon, amikor már végleg kiderült, az elmúlt egy évben, amióta Steiner igazgató ide csábította, nem éppen úgy alakult a viszonya Cerghizan főmérnökkel, ahogyan azt elképzelte, és reménye sem lehetett annak jobbitására, válaszolnia kényszerült a nem éppen barátságos hangnemben nekiszegzett kérdésre, amelynek lényege nem a kérdés maga volt – „Ia auzi, măi, pe tine ca ce chestie și în ce calitate te-adus aici Steiner?”¹ –, hanem annak az egyértelmű kinyilatkoztatása, hogy érdemes vigyáznia, mert az első adandó alkalommal nem lesz más választása, mint – önszántából vagy kényszerből – odébb állni. Ennek a „kiutálásnak” az okát főleg abban kereshette volna, hogy homlokegyenest másképpen értékelték a munkatársak szakmai és emberi viszonyulását a közös feladatokhoz, és ezt nem is titkolták egymás előtt. Megpróbálhatta volna alkalmanként megmagyarázni neki, hogy ő miért helyezi a megítélésekor mindennél előbbre az emberi és

---

1 Hallod-e, téged milyen megfontolásból, és milyen minőségbe hozott ide Steiner? (román)

szakmai minőséget, főlé a baráti viszonyinak, az egyéb, elfogultságra alkalmat adó szempontoknak, de nem találta érdemesnek, mert soha, semmilyen helyzetben nem érzett sem hajlandóságot, sem késztetést a főnökében az érvek és ellenérvek meghallgatására, emiatt aztán kibeszéletlen feszültségek léteztek közöttük, és nemcsak a vállalat teljesítményeit biztosító műszaki és egyéb feltételek megteremtését illetően. Ezt a kimondatlan egymásnak feszülést hordták magukban folytonosan és feloldhatatlanul.

Magán a kérdésen nem csodálkozott, mert azt a főmérnöknek nem volt honnan tudnia – túlzott magabiztossága miatt talán nem is érdekelte, vagy még nem került abba a helyzetbe, amikor rákényszerüljön kifürkészni –, hogy Steinerrel neki semmi „olyan” kapcsolata nincs, ami valamilyen szinten sérthetetlenséget biztosíthatna az ellene áskálódókkal szemben, pusztán csak hagyta magát átcsábítani egy frisseben kinevezett vezető által valami nagyobb szakmai elégtételt ígérő helyre, beosztásba, és ilyen minőségében igyekezett érvényt szerezni a menet közben állandóan gyarapodó tudásának, az előző években az egyszerű, a mindennapi pusztá megélhetésért küszködő emberek között szerzett tapasztalatának, mert tudta, ebből a szempontból előnyben van a másfajta, vagyis nem az ipari termelésben, a lakosságnak nyújtott legkülönbözőbb szolgáltatásokban meghonosodott viszonyokhoz, kapcsolatrendszerekhez szokott közvetlen főnökével szemben. Ahogyan Ciobanu Aurel, a főkönyvelő állapította meg mély sóhajok közepette egy értekezlet után mintegy magának, de igyekezvén, hogy Steiner is hallja: „Vannak, akik képtelenek, vagy nem is akarják megérteni, hogy egy termelő vállalat nem egy építőtelep.” Csakhogy a főkönyvelő a maga tüntető sóhajaival is azt jelezte, ami nyilvánvaló: tekintve a Cerghizan egyelőre még tisztázatlan felső kapcsolatait, nem reméli, hogy rajta ezzel a megállapítással bármikor is fogást lehetne találni, s ha netán igen, nem olyant, amellyel az áldatlan helyzeten változtatni lehetne.

Más szemszögből tekintve a tényeket, a valóságban nem is volt szükség erre a reményre építeni, hiszen a főmérnök hozzáállásától függetlenül, odalent, az események sűrűjében jobbára mindent a maga elvárt rendjén működtetett a megélhetés kényszere. És ez nagyjából a vállalat mind a kétezer-négyszáz alkalmazottjára érvényes volt. Ha

valaki abban az embermasszában nagyon kilógott a sorból, azok, akiknek – felfogva az elkerülhetetlen egymásrautaltságot – nem volt mindegy, hogyan lesz tovább, visszarángatták. S tetszett-e, vagy sem, ezek a törődések, hogy lehetőleg mindenki a helyén legyen ahhoz, amire közösen kárhoztattak, kialakítottak egy jellegzetes egymásra figyelést és ebből eredően valami különös összhangot is a közvetlen kapcsolatban állók között, függetlenül attól, hogy az a kapcsolat a belső hierarchia milyen szintjén létezett, vagy kellett volna léteznie, mindezt ráadásul az egyéni képességektől, kinek-kinek a hozzáállásától is függetlenül. Ha valaki nem akart rosszat annak az embertársának, akivel gyakorlatilag összezárva valószínűleg együtt kell majd eltöltenie életének egy jó részét abból a célból, hogy biztosítsa a legszükségesebbet a mindennapjaihoz – márpedig a többségben a jóindulat és a jó szándék uralkodott –, annak el kellett fogadnia, hogy azonos körülmények és feltételek között sem lehet mindenkitől ugyanazt elvárni. És erről még az adott körülmények között is így vélekedtek, hogy ezt a közös, de nem azonos értékű kínládásukat a hatalomban bennfentesek, az abban fennforgók, az azt birtoklók valami nemesnek kikiáltott eszmékkel álcázták. Mert azoknak jó részéről, az illetékesek harsány és már-már erőszak közeli kinyilvánítása ellenére is tudták a helyzetet megszenvedők, hogy a mindennapok zárt, belterjes erjedésében, foryogásában megvalósíthatatlanok.

Mérműköcskénk emiatt is tisztelte oly rendkívüli módon Ginát, mert megtehetette volna, hogy a főnöke kegyének folytán kilógjon a sorból, de nem tette. Főleg azt követően értékelte igazán, hogy a közös főnökük általi sokadik szurka-piszka után, amivel az éppen távol levő Gigit pocskondiázta, a maga kislíusán önérzetes lázongásában, mintegy csak magának, nekiszegezte a kétségbeesett kérdést: „Mondd meg, mit tegyek, ha egyszer ilyen?” S azonnal válaszolt is rá, az előbbinél már sokkal felnőttesebb hangon: „Nem igaz, hogy tekergő. Mindig időre és pontosan elvégzi, amit feladatként megkap tőlem. De nem tud itt bent ülni tétlenül. Viszket a segge tőle, s akkor mennie kell. Kitalálja a visszautasíthatatlan ürügyet, hogy mikor, hova, s miért. Álmunkát csak nem adhatok neki, hogy magam mellett tartsam. Nem kutya, hogy parancsra lábtól üljön, s ha kiengedem, pórázon vezessem.” Csakugyan senki nem várhatta el, hogy a feleség-főnök mindenféle álmunkával

maga mellett tartsa a férj-beosztottját, ha már olyan volt annak a munkaköre, hogy az építőtelepi jelenlétet feltételezett. Azt meg Ginán kívül csak néhányan tudták, közöttük mérnököcskénk is, hogy az újonnan megnyitott, vagy éppen folyamatban levő építómunkák a Gigi meg a Mircea terepjárásának, vagyis távolétének tíz százalékát sem igazolták. De mert Ginától azt hallotta, nincs mit számon kérnie tőlük azon felül, amit elvégeznek, mert ennyi az, amire a beosztásuknál fogva kötelezhetők, még az előző igazgatójától, Ölyvessytől évekkal előbb megtanult és magáévá tett szemléletből okulva – hogy minden alkalmazott, aki eleget tesz a feladatköre által előírtaknak, az úgy rendelkezhet a maradék idejével, ahogyan neki kedvező –, valahányszor a két ifjú azért jelentkezett nála, mert okkal vagy ok nélkül mehetnékjük volt, kérdés nélkül rábólintott, még azután is, hogy Cerghizan lassanként lemondott a Gina minden ároni szekírozásáról, és átállt az ő – a főnökük főnökének – olykori zaklatására, időnként rákérdezve a fiúk hollétére, amiből néhány hónap múltán naponkénti rendszert csinált, főleg minekutána meggyőződött, mennyire felzaklatja és idegesíti a folytonos elfoglaltságba időnként beletompuló alárendeltjét az ostoba tudakolozások folytonos ismétlése.

Pedig ezek a fölösleges kérdezősködések tulajdonképpen csak közvetlenül a kezdetükkor, és csak néhány napig okoztak némi kellemetlenséget mérnököcskénknek, utána már lényegében színjáték volt az egész, ő ugyanis csak megjátszotta, hogy befelé fortyog, dühöng az értelmetlenségük miatt, holott közben valóságos kárörömet megélve kuncogott magában, amiért Cerghizan nem tudja megrágni és lenyelni a tekergők érinthetetlenségét; a játékban ellenlábasa pedig kényszeredetten mosolygott, mert bár a naponta ismétlődő kérdéseivel elérte ugyan a számára szakmai kihívást, potenciális ellenfelet jelentő alárendeltjének általa elvárt rossz kedélyállapotát, noha továbbra is tehetetlen tétlenséggel kellett elnéznie, hogy a két ifjú „derbedeu”² megzabolázhatatlanul akkor jön és megy az ő birodalmában, amikor akar, neki meg – egyik esetében ilyen, másik esetében olyan okból – nincs esélye felelősségre vonni őket emiatt.

---

2 Itt: hóhányó, tekergő (román)

Annak, hogy mérnököcskénket csak rövid ideig, tulajdonképpen nem egészen egy hétig dühítette ténylegesen a főmérnök értelmetlen kérdezősködése, és kialakulhatott ez a különös *kifelé-dühöngők-befelé-mosolygok* versus *kifelé-mosolygok-befelé-dühöngők* csetepaté, megvolt az előzménye, lényegében a kiváltó oka. Néhány hónapja egyik reggel, közvetlenül munkakezdés után, amikor a két fiú jelentkezett nála, hogy kézjegyével ellássa a kiszállási rendelvénnyüket – amelyeknek háttérben az állt, hogy Kántor Jóska, a marosludasi gumigyűrű-gyár egységvezetője benyújtott egy javítási kérelmet a közel negyven embernek munkahelyet biztosító termelőcsarnok belső és külső javítását illetően, amit a főmérnök és a főkönyvelő is jóváhagyólag láttamozott, mint halaszthatatlant, s ezért elmennének, hogy felmérjék a helyzetet –, ahogyan azt egy ideje már szokta, jóformán fel sem emelte a tekintetét az éppen soros számításokból, maga elé kapta a két, a kiszállásra induló kolléga nevére kitöltött lapocskát, s a megfelelő rubrikákba odafirkantotta az aláírást. Mircea mint a kétfős csapat hallgatóságos főnöke, az elegáns, marhabőr oldaltáskájának belső zsebébe sülyesztette az aláírt lapokat, s a mozdulata folytatásaként kiemelt onnan egy lapos, fekete műanyag dobozt, amit, bármely kommentár nélkül, óvatosan az ő számításainak befejezésére váró lap fölé csúsztatott, igyekezvén jól láthatóvá tenni a doboz nagyobb, felső felületét borító színes képet, amelyen azonnal szembe tűntek egy homorított tartásba feszült „áramvonalas” női test körvonalai meg a képből kiugró FLASHDANCE szöveg. Igencsak buta képet vághatott, miközben értetlenül nézett hol le a dobozra, amelyről csak feltételezte, hogy egy videó-kazetta, mert addig még nem látott olyant, hol fel a kollégára, mert az, nem tudván visszafogni a derűjét, elnevette magát. Aztán annyira halkán, szinte a zárt ajkai között morzsolva a szavakat, hogy az avatatlan fülek ne hallják, tudtára adta a rendhagyó bemutató okát: „Úgy gondoltuk Gigivel, főnök, hogy rád fér egy kis kikapcsolódás. Hamar megjárjuk Ludast, apám visz, s hoz a szolgálati kocsijával, van ott valami dolga. Deltájra visszaérünk, akkor felhívlak, elmegyünk hozzám, van leját-szóm, van színes tévénk, megnézzük együtt, megéri, kurva jó film.”

Egy pillanatra megdöbbenett az ajánlat. De aztán – annak ellenére, hogy átfutott a gondolatain, milyen szenzációs esemény volna végre egy igazi jó nyugati produkciót látni, élvezni a nagy szellemi kényszer-

pangás közepette, a sok ilyen-olyan, dogmákkal átítatott semmi-film után, amelyeknek nyomasztó képzetét csak esetlegesen és igen ritkán oldotta különös csemegévé egy-egy Milos Forman- vagy Andrzej Wajda-alkotás – ő is elkuncogta magát, majd a keze sűrű legyintő mozdulatával jelezte azt, ami elvárható tőle: szó sem lehet olyasmiről, hogy ő munkaidőben, a regnáló viszonyokhoz képest még elfogadható órabérért, a munkája kárára filmet nézzen. Amire Mircea egy alig észrevehetőt rándított a vállán, Gigi viszont kemény, elítélő szavakban határozta meg a visszautasítás lényegét: „Te tudod, főnök.”

Tudta, persze, ráadásul meggyőződésből, s azzal végérvényesen lezártnak tekintette a témát, azt gondolván, az csakugyan lezáródott, hiszen ő értésükre adta a maga hozzáállását, a fiúk is tudják, mi okból, milyen céllal tették az ajánlatot, mindenki viseli hozzáállásának következményeit.

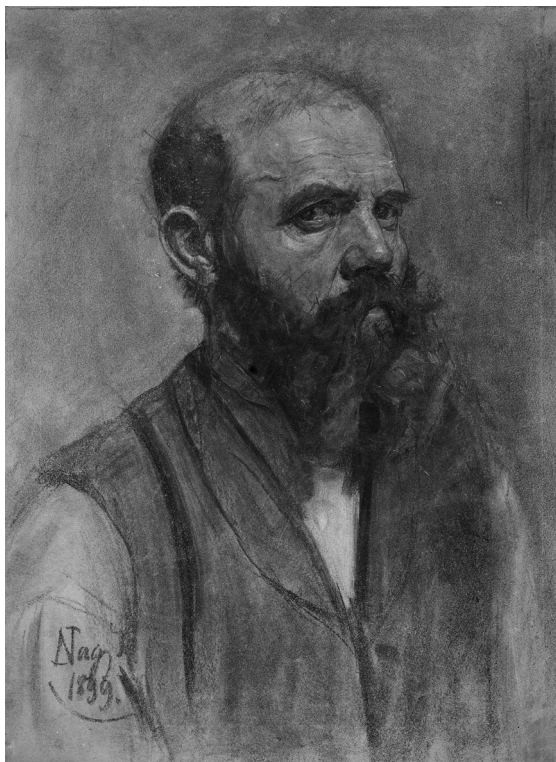
Csakhowy úgy tűnt, Gigi és Mircea nem éppen így értelmezik az ő viszonyulását a felkínált lehetőséghez, azaz nem tekintik a témát mindenestől lezártnak, s mivel csak azt az egyedi alkalmat gondolták visszautasítottnak, ezért esetenként, ha nem is napi vagy heti gyakorisággal, újabb meg újabb csábító meghívót, vagyis videó-kazettát csúsztattak elé: *E. T.*, *Karate kölyök*, *Szellemirtók*, *Dűne*, *Vissza a jövőbe*, *Top Gun*, *Sid és Nancy*, amelyekre az elsőhöz hasonló mozdulattal válaszolt, jelezve, hogy az eddigi elveit továbbra sem rúgja fel holmi gyarló kedvtelésért. Pedig azok az eb-fajzatok, talán csak a pusztá játék kedvéért is, egy alkalommal még egy pornófilmmel is megpróbálták kitántorítani az eltökéltségéből, sikertelenül. Amikor azonban valamikor '87 koratavaszán a *Volt egyszer egy Amerika* került terítékre, már nem volt annyira határozott a mozdulata, amellyel a „Húzzátok el innen a csikót! Nem!”-et intette. Robert de Niro és James Woods neve igencsak birizgálta a fantáziáját, és másnap egy alkalmasabb pillanatban csak úgy futtában megemlítette Mirceának, hogy ha valamikor a délutáni, a munkaidőn kívüli órákra kapna rá meghívást feleségestől együtt, talán nem utasítaná vissza. Igazság szerint már a David Lynch-film felajánlásakor megkötötte volna magával meg a fiúkkal a kellő kompromisszumot, de akkoriban még nem érezte oda érettnek a kapcsolatukat. Nagy volt a meglepetése, amikor a Mircea hallgatásából kiolvasta a vonakodását, s amikor látta, hogy Gigi is, a Mircea

feltételezett tájékoztatását követően, az ő kérésének tudomásul vétele után ugyanúgy, olyan bizonytalanságot sugalló tekintettel néz rá az irodáikat elválasztó üvegfalon túlról, már bánta, hogy ilyesmire vete-medett, s attól kezdve igyekezett a maga részéről nem elhangzottnak tekinteni a kérését, s emiatt nem is várta el tőlük, hogy valamikor esetleg igent mondjanak rá.

Aztán a meghívásra néhány nap múltán mégis sor került, a késedelem egyidejű magyarázatával: délutánonként két turnusban tíz-tíz fizető nézőt „ajándékoznak” meg a különben hozzáférhetetlen filmek élvezetével; hárman érdekeltek a buliban, Mircea és Gigin kívül Lebovits Annamari a kereskedelmi osztályról, aki a vállalati, amúgy igen gyér exportért felel, ő szerzi be a filmeket a külföldi kapcsolatai révén, ezeket jól meghatározott összegért bocsátja rendelkezésükre minden vetítésre; Gigi reszortja beszervezni a nézőközönséget, neki a legszélesebb az ismeretségi köre, csupa beleváló fickó, akik nem sokat kérdeznek a hogyanról, csak örülnek a lehetőségnek; Mircea szolgáltatja a műszaki feltételeket, ő dobja fel, szülői beleegyezéssel, az ügy érdekében a külön udvaron álló lakásuk belső folyosóról nyíló nagy nappali szobáját; azért volt tehát részükről a tétovázás, mert a „vetítéseken” egy-két héttel előre minden hely foglalt, kis vállalkozás, de vállalkozás, és bármennyire titkos meg tiltott is egyelőre, a hírnév kötelez, azt nem engedhetik meg maguknak, hogy felborítva a már jól bejáratott rendszert, visszamondjanak két programot, megfosszanak az élvezetektől húsz embert, ezért kissé át kellett szervezniük, ütemezniük a kínálatot ahhoz, hogy a főnök úrnak, azaz mérnököcskénknek és kedves nejének a kizárólagosság jegyében zavartalan élvezetet biztosíthassanak.

Azt valamiért nem találta érdekesnek megkérdezni, hogy mi lesz, ha valaki, valamikor... Úgy vélte, nem rá tartozik, ki és miért áll a háttérben. Különben is, a *Volt egyszer egy Amerika* megérte a kompromisszumot. S következő elcsábulása is, jó egy évre rá, első „találkozása” Mel Gibsonnal, a különös *Halálos fegyverrel*. Még úgy is, hogy már az *Amerikát* követően keményen dolgozott benne az önértzet, és valahányszor szó nélkül, mint előtte is akárhányszor, jóváhagyólag odafirkantotta a nevét a két építő-szakember éppen soros kiszállási rendelvényére, mindig az a kényszerképzet alakult ki benne, hogy a gyarlósága

nyilvánvaló, hiszen hagyta megvesztegetni magát. És néha, amikor szinte csak rutinból érdeklődött Ginánál egyik-másik munkálat állapotáról, már azon is eltöprengett, hogy lényegében semmi különbség nincs közte és a maga elégtételére folyton kekeckedő Cerghizan között, hiszen átvitt értelemben a mérnök-kollégának feltett kérdések mindegyike valamiféle közvetett tudakolozás arról, hogy Luduşan Gigi és Jabenitan Mircea miként teljesítik a rájuk szabott munkahelyi feladataikat. Mert amúgy határozottan érezte, s ez lényegében meggyőződése volt, hogy attól eltekintve sem nem fölöslegesek, sem nem haszontalanok.

*Férfiportré, 1899
(szén, papír)*